

bemannings tijd zouden hebben het schip te verlaten en weg te roeien. De klok was afgesteld op twintig minuten.'¹

Er kwam geen *raider* opdagen en de 'Tjisadane' voer naar Suriname.

Of de verantwoordelijkheid voor de met alle humaniteit strijdige opdracht welke Koenraad gaf, louter bij hem persoonlijk berust dan wel of terzake nog overleg is gepleegd met de marinestaf, heeft Bezemer niet kunnen vaststellen.

Geallieerde nederlagen

Niet alleen ter zee (men denke in de eerste plaats aan Pearl Harbor en aan de ondergang van de 'Prince of Wales' en de 'Repulse') maar ook te land verliep de strijd met Japan in december '41 hoogst ongunstig voor de Britten en Amerikanen. De mate van weerstand die aan de Japanners geboden werd, verschilde evenwel van gebied tot gebied.

Op het eiland Hongkong en het daarbij gelegen gedeelte van het vasteland van China beschikte de Britse bevelhebber over ca. twaalfduizend militairen. Het duurde een week voordat de verdedigers op het eiland samengedrongen waren. De Japanners (daaronder dus ook de 38ste infanterie-divisie die later op Java zou landen) staken in de nacht van 18 op 19 december naar het eiland over waar het tot hevige gevechten kwam. Op 25 december capituleerde de Britse bevelhebber; van de onder hem dienende militairen waren toen bijna vijfduizend gesneuveld of gewond. De Japanners hadden bijna drieduizend militairen verloren, van wie bijna zevenhonderd waren gesneuveld. Zij namen wraak: minstens zeventig Geallieerde gewonden werden in een hospitaal met bajonetsteken afgemaakt, zeven verpleegsters meermalen verkracht en drie van die verpleegsters bovendien vermoord. Voorts waren gedurende de laatste week van de gevechten enkele krijgsgevangenen die getracht hadden te ontsnappen (dat was, en is, volkenrechtelijk aan krijgsgevangenen geoorloofd), met bajonetsteken afgemaakt en hetzelfde was geschied met een aantal Rode Kruis-helpers.

Het Amerikaanse steunpunt Goeam, waar zich slechts een klein detachement mariniers bevond (zie kaart XI op de pag.'s 706-707), werd op

¹ K. W. L. Bezemer: hoofdstuk 'De lotgevallen van onze koopvaardij in Nederlands-Indië', p. 103.